

Foto Igor Modic/dokumentacija bela

VEČ ČASA ZA DRUŽINO – V Sloveniji uveljavlja pravico do krajšega delovnega časa približno osem tisoč staršev.

Mnenje strokovnjakinje o krajšem delovniku

Pravica, v kateri se skrivajo tudi številne pasti

Delodajalci lahko z majhnimi ukrepi olajšajo usklajevanje poklicnih in delovnih obveznosti – Krajši delovni čas je le ena od teh možnosti

Pravico zaposlenih do dela s krajšim delovnim časom zaradi nege in varstva otroka nekateri delodajalci vidijo kot slabost, saj jim lahko povzroči zaplete zlasti pri organizaciji dela, čeprav v resnici prinaša številne koristi tudi zanje. Zadovoljen zaposleni je namreč učinkovitejši na delovnem mestu, do družin prijazna delovna okolja pa so bolj spodbudna in privlačnejša, večajo pripadnost podjetju in delovno motivacijo, je prepričana dr. Barbara Kresal, docentka na fakulteti za socialno delo in ljubljanski ekonomski fakulteti.

Mednarodna organizacija dela je v eni od svojih raziskav ugotovila, da so podjetja, ki vodijo politiko enakih možnosti in upoštevajo interese delavcev, bolj uspešna. Toda delo s krajšim delovnim časom je le ena od možnosti za lažje usklajeva-

prilagojeno tudi javno otroško varstvo, zato je celodnevno varstvo težko najti.

Na voljo številne možnosti

Krajši delovnik ne prinaša samo

poveča, pri ženskah pa zmanjša. To imenujemo učinek preživljavca družine. Toda po drugi strani se znatne razlike med spoloma še vedno kažejo v neenakopravni porazdelitvi gospodinjskih opravil in skrb za otroke, saj temu ženske v Slo-

nje poklicnih in delovnih obveznosti, poleg tega prinaša številne pasti in utegne poslabšati položaj žensk na trgu dela, opozarja Barbara Kresal, ki se ukvarja z različnimi vidiki delovnega in socialnega prava, človekovih pravic in diskriminacije.

Po njenem mnenju je dobro, da imamo takšno pravico in da pripada bodisi materi bodisi očetu. Zaposleni v Sloveniji, ki jo uveljavljajo, so upravičeni do sorazmernega plačila glede na delovni čas, za preostali del jim država plačuje prispevke. Večina drugih pravic iz delovnega razmerja, kot je regres za letni dopust, jim pripadajo v polnem obsegu. A ker marsikateri zaposleni pri odločitvi zanjo naleti na gluha ušesa delodajalca, opusti namero – čeprav »gre za pravico, ki je neodvisna od volje delodajalca«, poudarja sogovornica.

V Evropski uniji dela s krajšim delovnim časom 31,2 odstotka zaposlenih žensk in le 7,7 odstotka moških, v Sloveniji pa 11,3 odstotka žensk in prav tako 7,7 odstotka moških. Največji delež krajših delovnikov med zaposlenimi ženskami imajo na Nizozemskem (kar 75 odstotkov) in v Nemčiji (46), več kot 40 odstotkov tudi v Veliki Britaniji, Avstriji in Belgiji.

Ker se za uveljavljanje te pravice odločajo zlasti ženske, to posredno povzroča diskriminacijo in slabša njihov položaj na trgu dela, kar potrjujejo tudi izkušnje v naštetih članicah. Kot pravi Barbara Kresal, se lahko zgodi, da bodo imele manj možnosti za napredovanje, slabši dostop do bolj plačanih delovnih mest, izobraževanja pri delodajalcu, ne priznavajo jim vseh dodatkov, dodatnih plačil, ugodnosti ... Krajšem delovniku žensk pa je

skala opravila, temveč tudi samoumevno žensko prevzemanje te odgovornosti. Povrh vsega so matere, ki uveljavljajo to možnost, zaradi polovičnega plačila ekonomsko bolj odvisne od partnerjev. Zato bi po mnenju sogovornice morali spodbujati očete, da bi pogosteje izrabljali to pravico. Nujnost dodatnih ukrepov za enakomernjšo porazdelitev družinskih obveznosti in uveljavljanje »starševskih« pravic v zvezi z nego in varstvom otrok med oba spola omenja tudi predlog nove direktive o starševskem dopustu.

»Slovenija je med državami EU z zelo visokim deležem zaposlenih žensk in je že dosegla cilj lizbonske strategije, ki določa vsaj 60-odstotno zaposlenost žensk, pri čemer dela večina s polnim delovnim časom. Naša država je na prvem mestu po zaposlenosti žensk med 20. in 49. letom z otroki. Poleg tega je edina, kjer se zaposlenost pri obeh spolih poveča, ko postanejo starši, medtem ko se v vseh drugih državah članicah zaposlenost moških

BARBARA KRESAL

Foto Igor Zaplatič/dokumentacija dela

veniji v povprečju še vedno nameni približno 20 ur na teden več kot moški,« ponavlja Barbara Kresal.

Ne bi smeli izbirati med družino in delom

Vsekakor so zaposlitve za polni delovni čas po mnenju sogovornice prednost, ki bi jo kazalo ohraniti, saj kljub vsemu zagotavljajo enakopravnejši položaj žensk in moških v poklicni sferi in zasebnem življenju. »Nihče ne bi smel biti postavljen v položaj, ko bi moral izbirati med delom ali družino.«

Usklajevanje omogočajo tako do družin prijazno delovno okolje in plačani starševski dopusti kot tudi kakovostno in dostopno otroško varstvo. »Delodajalci lahko z majhnimi, vendar pomembnimi ukrepi, kot so večja fleksibilnost pri organizaciji delovnega časa, prost prvi šolski dan, izraba letnega dopusta in podobno, znatno olajšajo usklajevanje med tema včasih težko obvladljivima sferama. V tej smeri je manjša sprememba prinesla tudi novela zakona o delovnih razmerjih, ki določa, da imajo starši šoloobveznih otrok pravico do izrabe enega tedna letnega dopusta med šolskimi počitnicami, čeprav ni izrecno določeno katerimi,« je spomnila sogovornica.

Kot eno od alternativ je navedla še dolgoročno sistemsko skrajšanje polnega delovnega časa in strožje omejevanje nadurnega dela. Številne raziskave, med drugim tudi Mednarodne organizacije dela, so namreč pokazale, da to zelo pozitivno učinkuje na zmanjševanje diskriminacije žensk na trgu dela prav zato, ker olajša usklajevanje delovnih in družinskih odgovornosti.

»Namesto da so nekateri pretirano dolgo na delovnem mestu, drugi pa zaposleni le za krajši delovni čas, da lahko skrbijo za otroke, bi bilo bolje, da bi obremenitve porazdelili bolj enakomerno na vse. Tako bi polni delovni čas omogočal tudi ustvarjalno in kakovostno družinsko življenje, v katerem bi lahko enakovredno sodelovala oba starša,« je sklenila Barbara Kresal.

SAŠA BOJC

Avstrija, Nizozemska, Nemčija in Velika Britanija se uvrščajo med države Evropske unije, kjer je razlika med plačilom žensk in moških med največjimi (med 20 in 25 odstotki, gledano povprečni bruto zaslužek na uro). Prav tako se na Nizozemskem, v Nemčiji in Veliki Britaniji pretežni del formalnega otroškega varstva zagotavlja le za krajši čas; v formalno varstvo za več kot 30 ur na teden so, denimo, na Nizozemskem vključeni le štiri odstotki otrok do tretjega leta, medtem ko ta delež v Sloveniji dosega okrog 25 odstotkov, na Danskem celo 66 odstotkov. Za otroke od tretjega leta do šoloobvezne starosti je ta delež na Nizozemskem sedem odstotkov, v Nemčiji in Veliki Britaniji malo nad 20 odstotkov, v Sloveniji 66 odstotkov in na Danskem okrog 80 odstotkov.

Razširjeni program javnih del

Zavod za zaposlovanje je v razpisu za izbor programov javnih del v Sloveniji za leto 2010 sredstva za to povečal na 35 milijonov evrov, v programe naj bi vključili 7000 brezposelnih. Razpis temelji na spremembah programa, ki jih je v četrtek za blažitev posledic gospodarske krize na trgu dela sprejela vlada. »Zaradi gospodarske krize se je število brezposelnih zelo povečalo, zato bi radi veliko večjemu številu omogočili socialno in delovno vključenost,« so povedali na zavodu za zaposlovanje. V nacionalni in lokalne programe javnih del bodo namesto najprej predvidenih 3900 vključili 7000 ljudi. Za programe je namenjenih 35 milijonov evrov, kar je 13 milijonov evrov več, kot je bilo najprej predvideno. Nacionalni programi bodo okvirno dobili 4,2 milijona evrov, lokalni pa na območju Murske Sobotice devet milijonov, Maribor

ra šest milijonov, Celja 3,9 milijona, Ljubljane 2,92 milijona, Velenja 1,84 milijona, Kranja 1,3 milijona, Kopra 1,18 milijona, Ptuja 1,1 milijona, Trbovelj milijon, Novega mesta 530.000 in Nove Gorice 510.000 evrov. Na zavodu so napovedali, da so razširili tudi ciljne skupine – doslej so se vanje lahko vključevali brezposelni invalidi in Romi (brez čakalne dobe) ter dolgočasno brezposelni, po novem se lahko po treh mesecih prijave na zavodu vključijo starejši od 50 let, prejemniki denarnega nadomestila in denarne socialne pomoči ter samohranilci in osebe, katerih zakonec je prav tako brezposeln. Po šestih mesecih prijave na zavodu se lahko vključijo tudi iskanci prve zaposlitve, osebe s končano ali nedokončano osnovno šolo, zaposlitveno ovirane osebe in mlajši od 30 let. Prvi rok za oddajo vlog je 6. november. STA